

GEWOON ANDERS

UITGAVE VAN DE LANDELIJKE VERENIGING CENTRAAL WONEN

COLOFON 2

IS DE TOEKOMST VAN
STRO EN LEEM? 2

AARDEHUIZEN LANDEN
IN NEDERLAND 6

EEUWENOUDEN BOUW-
TECHNIEK EN EEN
IDEALISTISCHE ARCHITECT 8

COLUMN 10

GGG 11

ECUDORP ALMINDE 12

ENERGIENEUTRAAL BOUWEN:
EEN ECOVILLA VOOR CEN-
TRAAL WONEN? 14

2009
Jaargang 32, Nr 106
Losse Nummers 3,50

Colofon

“Gewoon Anders” is het blad van de
Landelijke Vereniging Centraal Wonen
(LVCW)

Postbus 19163, 3501 DD Utrecht
06-13015869
internet: www.lvcw.nl
mail: info@lvcw.nl

Prikbord: www.woongroep.net

Abonnementen

€10,- per jaar

Aangesloten groepen krijgen per 6 huis-
houdens 1 exemplaar van ieder nummer
ter verspreiding onder hun leden.

Opzegging vóór 1 oktober.

Losse nummers
€ 3,50 excl. porto

Redactieadres

Oosterweg 2 C
1968 KN Heemskerk
E-mail: heleentoet@xs4all

Redactie

Anna Dijkhuis, Annemarie Kooij
Flip Krabbendam (CW Delft)
Heleen Toet (CW Heemskerk)
Column: Esther van Gog,

Layout

Esther Kwakernaak

Auteursrechten

Overname van artikelen en illustraties is
niet toegestaan zonder toestemming van
de redactie.

**Is er interessant nieuws uit uw project,
schrijf ons dan.**

Wie schrijft, die blijft.

Jij kan het ook!

Foto voorpagina:

Woonvorm van de Toekomst, Amersfoort

Druk:

Pasklaar, Sittard
ISSN: 0166-4336

Is de toekomst

De natuur en de Franse revolutie

In de barok was het leven aan de hoven zo verfijnd en zo gekunsteld geworden dat er, juist aan de hoven, een verlangen begon te groeien naar natuurlijkheid. Zo liet de vrouw van zonnekoning Lodewijk XIV, Marie-Antoinette (1755-1793), een boerderijtje bouwen achter het paleis waar ze herderinnetje kon spelen. Dat was vóór de Franse revolutie (1815-1848). In dezelfde tijd ontwikkelde Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) het idee dat de natuur ons grote voorbeeld zou moeten zijn. Als we de natuur tot leidraad zouden nemen dan konden we onze kunstmatige en geforceerde levenswijze verruilen voor een natuurlijke en vrije levenswijze. Dit veronderstelde dan wel de bevrijding van het dictaat van de zonnekoning en zijn adellijke entourage. En dat leidde tot de Franse revolutie in 1789.

De natuur en de industriële revolutie

De vrijheid die de Franse burgers door deze revolutie verwierven, werd echter ook benut door lieden die de natuurlijke neiging bleken te hebben om anderen voor zich te laten werken. Deze ondernemende lieden zetten fabrieken neer, niet alleen Frankrijk, maar in de hele westerse wereld, en aan het eind van de 19e eeuw kon men in deze fabrieken overal arbeiders zien zwoegen, met vrouw en kinderen, met maximale werktijden en voor minimale lonen. Dit heette de industriële revolutie, maar het was niet een revolutie van de bevrijding. Voor de overgrote meerderheid van de bevolking was er geen sprake van vrijheid, noch van een natuurlijk leven waarin men die vrijheid zou kunnen vinden.

De Russische revolutie

Om de vrijheid terug te veroveren ontstond er, zo'n honderd jaar later, aan het eind van de 19e eeuw, een nieuwe opstand, en deze mondde uit in de Russische revolutie van 1917. De rol van de natuur was nu echter op de achtergrond geraakt: Nu waren het de productiemiddelen die, eenmaal in handen van de arbeiders, vrijheid en avontuur beloofden. Helaas kwam er van dit mooie perspectief ook weinig terecht. Dat is te zeggen, de sociale wetgeving die hieruit ontstaan is, is een verworvenheid, maar er bleef iets knagen: in het Oostblok de bureaucratie, in het Westen de konsumptie maatschappij. En in oost en west beide knaagde de rooibouw op het milieu, eerst bijna onmerkbaar, maar ten slotte overduidelijk.

De groene revolutie

Totdat, aan het eind van de 20e eeuw, de tijd rijp was voor een nieuwe revolutie. De natuur was weer terug in de belangstelling en ook de gedachte aan een natuurlijk leven, temidden van de velden, bossen, bergen, rivieren en meren, en alle dieren die daar in vrijheid hun leven leiden. Deze groene revolutie voltrekt zich onder onze ogen. Velen zien hierin de belofte van een spirituele ontwikkeling. Maar ook voor degenen die op zoek zijn naar 'gewone' vrijheid is de groene revolutie van groot belang, om niet te zeggen onontkoombaar. Want als we onze natuurlijke omgeving niet in ere houden en als we rooibouw blijven plegen op de rijkdommen die deze ons te bieden heeft, dan loopt alles een keer vast.

Duurzaam bouwen

Als we iets verbouwen of bouwen, dan gebruiken we daarvoor steeds bouwmaterialen. Wij betalen daarvoor aan de Gamma, maar de Gamma betaalt niet aan het milieu waar deze materialen aan worden onttrokken. Om de materialen te verwerken wordt energie gebruikt. Daar betalen we voor aan de energieleverancier. Maar ook deze betaalt niets aan het milieu waar de energie aan wordt onttrokken. Nu kunnen we duurzaam bouwen, en bouwmaterialen opnieuw gebruiken in plaats van ze weg te gooien om vervolgens weer nieuwe grondstoffen aan het milieu te onttrekken. Dat kan helpen voorkomen dat we interen op ons groene kapitaal. We kunnen demontabel

st van stro en leem?

bouwen en bekend is ook de ‘cradle to cradle’ theorie, die afval tot grondstof heeft verklaard. Maar dat neemt niet weg dat er bij alle bouwactiviteiten energie nodig is, en voorlopig betekent dat nog dat er olie uit de grond moet worden gepompt en dat er CO2 wordt geproduceerd.

Bouwen met stro en leem

Een vorm van duurzaam bouwen, en nu kom ik to the point, is bouwen met stro. Als je bakstenen produceert, moet je ze verhitten, en dat betekent: CO2 produceren (of je zou de ovens moeten stoken op zonne-energie). Maar bij de ‘productie’ van stro wordt juist CO2 opgenomen! En het is gratis, dat wil zeggen, het is een afvalproduct van de tarwe en roggeteelt.

Verder heb je bij het vervoer van bakstenen vrachtwagens nodig en dieselolie, en dat is ook het geval bij het vervoer van strobalen, maar in mindere mate omdat strobalen zo licht zijn. Nu zakt een gebouw dat geheel uit strobalen is opgetrokken natuurlijk in elkaar. Daarom worden gebouwen of woningen van strobalen voorzien van een houten skelet. En hout wordt ook weer geproduceerd onder opname van CO2 uit de dampkring. Waarbij de energie die voor de productie van dit bouw materiaal benodigd is, geleverd wordt door die kleine groene zonnecollectortjes die we kennen als boomblaadjes.

Nu zijn gebouwen waarvan de muren alleen bestaan uit stro, zeker te tochtig. Daarom wordt er gewoonlijk een stuclaag op deze muren aangebracht, ook weer van een duurzaam of ‘groen’ materiaal, namelijk van leem. Een materiaal dat in eerste instantie misschien lijkt te vragen om een traditionele vormgeving, kan ook worden toegepast in een strakke en in een vrije architectuur.

Toepassing van stro en leem in een traditionele vormgeving in North Kesteven (GB)

*Woning in Blanden (B)
van architect Herwig van Soom.
Een strakke vormgeving.*

*Patterson Strawbale Cottage in Maine (USA).
Toepassing van stro en leem die lijkt te zijn geïnspireerd op de plastische vormgeving van de kapel in Ronchamps (F) van Le Corbusier.*

Groepswonen

Bouwen met stro en leembouw (en met andere duurzame materialen) is niet specifiek gerelateerd aan het wonen in groepen. Maar er is wel sprake van een zekere verwantschap. Interesse in elkaar gaat, in elk geval bij centraal wonen, als sinds de begintijd hand in hand met een respectvol omgaan met de natuur. Het probleem is alleen dat men bij het opzetten van een project voor groepswonen nog steeds op vele moeilijkheden stuit. Groepen die een project ook nog eens uit stro en leem willen optrekken maken het zichzelf dan wel extra moeilijk.

Meer weten

Er zijn in Nederland al een aantal voorbeelden van gebouwen die zijn opgetrokken uit stro en leem, en wie voorbeelden wil zien kan op internet kijken, bijvoorbeeld op www.naturalhomes.nl.

En natuurlijk is ook op www.omslag.nl/wonen weer veel informatie te vinden. Of kijk ook eens op www.vibavereniging.nl, www.vibe.be, of op www.sbnstrobouw.nl.

Als je eenmaal in het web verstrikt raakt kun je een hoop opsteken.

Wonen met stro en leem

FK

Dan de bewoning: elke woning is tegenwoordig goed geïsoleerd, maar als je bouwt met strobalen, hebben de wanden door het materiaal en door de dikte toch nog een vier maal zo grote isolatiewaarde. Dat wil zeggen dat er minder energie nodig is voor de verwarming. En de combinatie met leem heeft ook een voordeel: leem kan veel vocht opnemen, en daardoor is er een grote buffer op het moment dat er veel vocht geproduceerd wordt. Wat overigens niet wegneemt dat er nog steeds geventileerd moet worden. Er wordt in een woning zo'n 10 liter water per etmaal geproduceerd en als je dat niet wegventileert, raken de met leem beklede wanden verzadigd. En daar kunnen ze niet goed tegen...

Terug in de kringloop

Wie een betonnen gebouw afbreekt kan het beton opnieuw gebruiken. Nieuwe beton mag 15% aan gemalen oude beton bevatten. Dus beton is 'groen'? Alleen als je voor elk gebouw dat je afbreekt zeven nieuwe gebouwen zet. En als je dan op de koop toe neemt dat zes zevende van die nieuwe gebouwen zal bestaan uit nieuwe beton, gemaakt van zand, grond en cement dat opnieuw aan het milieu moet worden onttrokken. Je krijgt dus een vergoeding, maar alleen als je flink besteedt.

Met stro en leem ligt dat heel anders. Stro kun je weer terugbrengen in de kringloop, composteren, en leem kun je opnieuw gebruiken. Er zijn dus geen verliezen en er zijn ook geen nieuwe bestedingen nodig. Nu zijn stro en leem niet alleenzalmakend, maar deze materialen vormen wel een duo, dat voorlopig vele mogelijkheden biedt.

Verkeerde E-mail adres

Het spijt ons zeer dat het E-mail adres van de redactie verkeerd is vermeld in de vorige GA. Het moet zijn heleentoet@xs4all. Er is namelijk een streepje terechtgekomen tussen de x en s4all. Joke Benz van EOS in Zutphen heeft ons gelukkig daarop gewezen. De redactie probeert wel alle drukfouten en omissies op te sporen en te verbeteren, maar dat blijkt dus niet altijd te lukken.

In het vorige nummer is onder GGG weggevallen wáár de film *The Power of Community* te leen is. Dat moet zijn bij Omslag. E-mail omslag@omslag.nl, telefoon 040-2910295.

De open dag van gemeenschappelijk wonen

De Nieuwe Proef

De open dag van 16 mei 2009, een initiatief van de Federatie Gemeenschappelijk Wonen, de koepel van de Landelijke Vereniging Centraal Wonen en de Landelijke Vereniging Woongroepen van Ouderen, had als doel meer bekendheid te geven aan deze woonvorm.

De Federatie heeft veel aan publiciteit gedaan, op landelijk niveau, en dat was te zien in een uitgebreid artikel met veel foto's in de Volkskrant van 6 mei over De Nieuwe Proef: "Woongroep voor alle leeftijden" en "Ode aan de gezamenlijkheid". De woonvereniging De Nieuwe Proef bewoont een prachtig verbouwde stolpboerderij in Wogmeer, gelegen tussen Alkmaar en Hoorn. Er zijn 8 wooneenheden en verder schapen, kippen, paarden en heel veel fruitbomen.

In 2005 heeft Gewoon Anders al over dit project geschreven. Toen waren ze nog niet zo lang bezig met de verbouwing en woonden er nog maar drie mensen. Nu ziet het er heel mooi uit, de keuken, eetruimte en het trappenhuis vallen op en ook de units zijn veelal 'design-achtig' ingericht. De boerderij is omgeven door 6 ha land: weiland, boomgaard, moestuin, kas, paardenbak en schuren. Er moet veel werk verzet worden. In de eerste plaats door de bewoners zelf, maar daarnaast zijn er altijd vrijwilligers, meestal uit andere landen, die komen helpen. De groep omschrijft zichzelf als 'woon/werkgemeenschap met een agrarisch karakter'.
www.denieuweproef.nl

Landelijke publiciteit

De Federatie heeft een persbericht doen uitgaan, met als gevolg aandacht in de landelijke pers en van radio en televisie. Bestuursleden van de LVCW, Hanneke Verdonk en Peter Bakker, kwamen aan het woord: Hanneke in Met het Oog op Morgen, het dagelijkse radioprogramma om 11 uur 's avonds over "het leven in een woongroep" en Peter op de televisie in het journaal op Nederland 3. Beide op 15 mei, de avond voor de open dag.

Alle aangesloten groepen van de LVCW en de LVGO zijn in kennis gesteld van de open dag. De groepen die zich opgaven kregen het persbericht en een affiche gemaild, met het verzoek zelf in de regio bekendheid te geven.

Plaatselijk en regionaal

De Federatie stuurde een korte vragenlijst aan de deelnemers van de Open dag. Over het verloop van de dag, hoeveel mensen kwamen er, wat we aan publiciteit gedaan hadden en of we volgend jaar weer meedoen. Van de reacties zal een verslagje worden gemaakt.

De redactie van Gewoon Anders heeft ook geprobeerd wat informatie te krijgen, heet van de naald, te beginnen bij onszelf uiteraard.

Woonvereniging Heemshof in Heemskerk heeft het landelijke persbericht aangepast en naar het Noord-Hollands dagblad gestuurd. Dit resulteerde in een artikel over de woongroep, met foto. Een uitspraak van een bewoonster: '... woonde als studente al in woongroepen. Dat beviel haar goed. Toen zij met haar vriend ging samenwonen vonden ze het wel wat saai zo met zijn tweetjes'. Op de Open dag kwam ook Radio Heemskerk bewoners en publiek interviewen.

In Delft heeft de pers verstek laten gaan, dus kwamen er ook geen bezoekers.

In Alphen a/d Rijn zijn ze wel tevreden met het aantal bezoekers. Er stonden aankondigingen en een artikel in de plaatselijke kranten. **In Nieuwegein** zaten ze middenin de verbouwing, maar deden toch mee - en volgend jaar weer!

Deventer vierde na hun open huis een klimaatstraatfeest.

Een woongroep van ouderen in **Gouda** had ook alle gemeenteraadsleden uitgenodigd! Zij kregen wel 40 mensen op bezoek.

De CW-projecten in **Alkmaar** hebben de open dag samen voorbereid. Er is daar ook veel contact met gemeenschappelijk wonen in **Heerhugowaard**.

Al met al lijkt het wel een succes geweest, die landelijke open dag. Een goed initiatief van de Federatie om de derde zaterdag van mei voortaan iedereen in de gelegenheid te stellen om kennis met ons te maken.

HT

Aardehuizen landen in Nederland

De eerste in Zwolle, de volgende misschien in Deventer of Olst.

Hoewel we er nooit een gezien hebben, weten we allemaal wat een ruimteschip is: een schotelvormig voertuig dat door onzichtbare krachten wordt bewogen, en dat onverwacht overal op aarde kan verschijnen. Dit is mogelijk door de hoogontwikkelde technologie waarmee de ruimteschepen zijn uitgerust, een technologie die ruimteschepen niet alleen snel en onbegrijpelijk maakt, maar ook zelfvoorzienend. Een tot de verbeelding sprekend concept dat veel ontwerpers heeft geïnspireerd. Zo werd in 1968 het 'futurohuis' ontworpen dat overal geplaatst kan worden, omdat het zelfvoorzienend is. Op een vliegveld, in de bergen, in een vredig dalletje, op een ander gebouw of ergens aan de kust.

De achterwand van oude autobanden.

De vraag rijst al snel: is er niet méér met dit concept te doen. En zoals het met concepten gaat, je kunt ze eindeloos omkeren, geheel of gedeeltelijk, dan krijg je steeds wat nieuws. Laten we eens doen: high-tech wordt low-tech en ruimte wordt aarde, dan hebben we een low-tech 'earthship'. Nog steeds zelfvoorzienend en overal plaatsbaar. En om de low-tech zo low mogelijk te maken gaan we uit van afvalmateriaal. Zou dat kunnen? Welnu, dat blijkt uit enkele experimenten.

Op vele plaatsen op aarde zijn deze schepen al geland. Niet losjes op de grond geplaatst, zoals bij een ruimteschip, maar half in de grond gegraven en gebouwd met behulp van oude autobanden en andere afgedankte materialen zoals bijvoorbeeld lege flessen. Dat gaat ongeveer als volgt: zet een cirkel uit met een diameter van 10 of 15 meter. Graaf deze uit tot ruim een meter. Het noordelijk deel van de cirkel wordt nu het huis, het zuidelijk deel de tuin. Aan de achterkant komen geen ramen, daar komt een muur. Die bouw je van gebruikte autobanden.

Tussen de tuin en het huis komt een gevel met veel glas (of twee gevels, dan heb je een serre). Breng nu het dak aan tussen de achterwand van autobanden en de glazen gevel. De berg aarde die je over hebt van het graven gooi je nu over de achterkant en het dak. Dan heb je een aardehuis. De aarde op het dak en aan de achterkant isoleren het huis en het glas op het zuiden haalt de zonne-energie binnen. Nu zou dat normaal gesproken tot hoge temperaturen leiden, maar omdat het huis aan (bijna) alle kanten in de aarde is opgenomen

worden de temperatuurschommelingen gedempt. Dit is het idee bij earthships, maar er zijn natuurlijk vele lokale varianten ontstaan en aan het ontstaan.

Een earthship uit de hippe begintijd. Links de glazen gevel en rechts, allemaal gelegen aan de gevel, de verschillende woonvertrekken.

Zo ook in Nederland, waar we niet meer aan ruimteschepen denken, en spreken van 'aardehuizen'. In Zwolle is inmiddels het eerste aardehuis verschenen. Het gaat om een theehuis, dat daar in opdracht van de woningstichting SWZ is gebouwd, naar aanleiding van het honderdjarig bestaan van deze corporatie.

Ook in andere plaatsen in Nederland is er interesse voor aardehuizen. Zo zijn er plannen om in Deventer, of in Olst, een wijkje van (minstens) twaalf aardehuizen te bouwen. Zou deze manier van bouwen niet interessant kunnen zijn voor centraal wonen? Wij stellen ons vanaf de beginjaren al tot doel het milieu te ontzien. Door wasmachines te delen, door zonnecellen op het dak te plaatsen of door duurzame bouwmaterialen toe te passen.

Een centraal wonen project geheel ondergebracht in aardehuizen, het is iets dat tot de mogelijkheden behoort, al moet je dan wel rekenen op een langdurig realisatieproces waarin je gemeente en woningbouwvereniging moet overtuigen van de zin van twee experimenten tegelijk: gemeenschappelijke voorzieningen en aardehuizen. Misschien is het realistischer om te denken aan de bouw van een aardehuis in de gemeenschappelijke tuin van een bestaand project. Een gezamenlijke bouwactiviteit, lage materiaalkosten, groepsvormend samenwerken, mogelijk internationale contacten en als resultaat een interessante ruimte...

Het eerste aardehuis in Nederland: een theehuis in Zwolle.

Lezenswaardige websites:

www.oaze.nl

www.aardehuis.nl

www.earthship.net www.earthship.at/

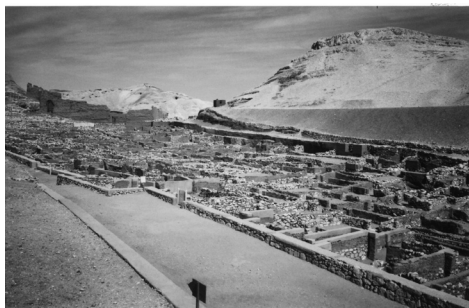
www.garbagewarrior.com

FK

Eeuwenoude Bouwtechniek en

Op een cursus over de erfschatten van Egypte hoorde ik over het gebruik van ongebakken kleistenen, mud-bricks of tichelstenen, in de oudheid en ook nu nog. Hoe gebruiksvoorwerpen, kratten en meubilair, nog steeds worden gemaakt van de nerven van het blad van de dadelpalmboom. En de naam van een bijzondere architect, Hassan Fathy, werd genoemd. Hij had een boek geschreven, *Architectuur voor de Armen*. Toen ik in februari in Egypte was heb ik de milieuvriendelijke kratten, stoelen, tafels en bedden kunnen bewonderen en de muren en opgegraven huizen kunnen zien, die meer dan 3000 jaar geleden gebouwd zijn.

De tempels voor de goden en koningen werden altijd in steen gebouwd. Steen was voor de aanzienlijken. De muren er omheen altijd van tichelsteen, evenals de huizen van het gewone volk. Tichelstenen, gemaakt van klei, stro en mest, waren goedkoop. In Egypte is een dorp, Deir el -Medina, gevonden dat rond 1500 v. Chr. werd gebouwd voor de mensen die de graven van de koninklijke familie gingen aan leggen. Alle huizen zijn gemaakt van tichelstenen.

Deir el- Medina

De mensen in Zuid Egypte bouwen hun huizen nog steeds van klei en stro. Sennefers guesthouse in Qurna was daar een voorbeeld van. Een zelfgebouwd en beschilderd hotelrestaurant, vlakbij oude graven en bij de woestijn.

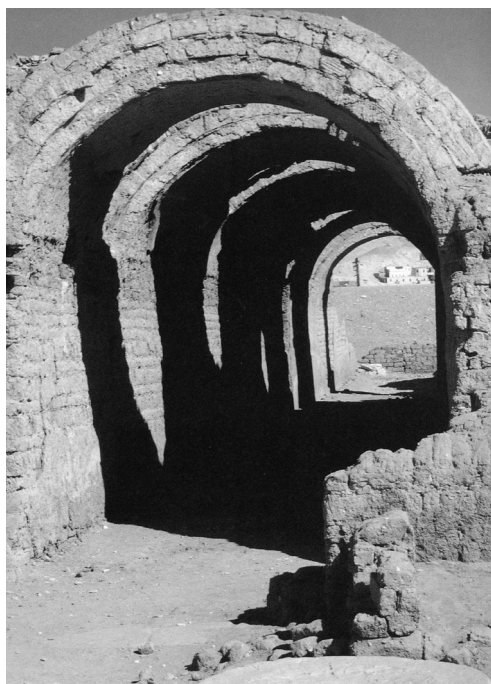
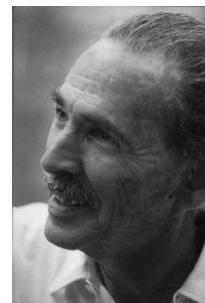
Het dorp Gurna dat zestig jaar geleden 7000 inwoners telde, bestaat nauwelijks nog. Toen in 1922 het ongeschonden graf van Toetanchamon werd ontdekt, met kelders vol kunstschatten, maakte dat wereldwijd grote indruk. En Egypte begon het belang van toerisme in te zien; opgravingen en het beheer van graftombes wilde men meer in eigen hand houden. Qurna was bovenop de oude graven gebouwd en de bewoners waren van oudsher gewend om zich archeologische vondsten toe te eigenen. Aan de andere kant deden ze ook niet veel kwaad met hun eenvoudige en duurzame stijl van leven. Waarschijnlijk minder dan de huidige inrichting met geasfalteerde toegangswegen naar de toeristische trekpleisters.

Sennifer's guesthouse

De architect Hassan Fathy 1900-1989

In 1945 kreeg Hassan Fathy van de regering de opdracht voor de mensen van Qurna een nieuw dorp te bouwen. Hij werd daarvoor uitgekozen omdat hij goedkoop kon bouwen en waarschijnlijk ook omdat hij internationale bekendheid had. Fathy speelde viool. Hij kon op een filosofische manier zijn ontwerpen beschrijven alsof het een muziekstuk was. Hij schreef toneelstukken en maakte schilderijen (gouaches) van zijn ontwerpen. Hij liet zich inspireren door voorstellingen uit de tijd van de Farao's; hij gebruikte het 'platte' perspectief van die tijd, tekende bijvoorbeeld de bomen liggend. Hassan Fathy vond dat de mensen trots op hun eigen cultuur moesten zijn (Egypte had een lange tijd van kolonisatie door het Westen achter de rug) en hij zag zelfwerkzaamheid als een groot goed. Ook duurzaamheid en verbinding hebben met de natuur vond hij belangrijk. Hij wilde bouwen met materiaal uit de omgeving, was enthousiast over de houdbaarheid en de sterkte van tichelstenenbouw. Fathy zag dat van eeuwenoude gebouwen, zoals het Rameseum (de voorraadschuren bij de tempel van Ramses II), de tongewelven nog overeind stonden en de vingerafdrukken van de metselaars nog te zien waren!

Rameseum
ong. 1280 v. Chr.

n een IDEALISTISCHE ARCHITECT

Een nieuw dorp

Toen Hassan Fathy de opdracht voor een nieuw Qurna kreeg, dat 5 km verderop moest verrijzen, ging hij zich verdiepen in de structuur van het dorp. Welke families woonden bij elkaar, wat deden ze gemeenschappelijk. In het nieuwe dorp zouden ze zich met landbouw moeten bezighouden, en met het maken van kunstnijverheid en de verkoop daarvan aan toeristen. Hij beschouwde zijn ontwerp als een voorbeeld project: hoe kan het probleem van de huisvesting van arme mensen opgelost worden?

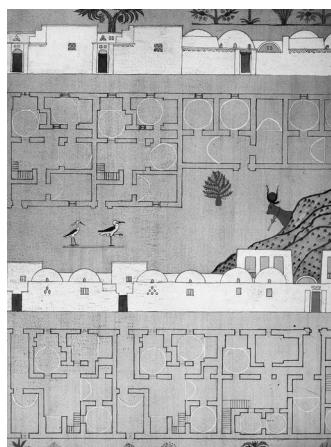
Hij begon de bouw vanuit een groot plein en een centraal gelegen kantoor/woonhuis voor hemzelf, met publieke gebouwen als moskee, markt, jongensschool, herberg, theater en gemeentehuis. Maar.... waar niemand mee gerekend had, de bewoners van Qurna wilde helemaal niet verhuizen. Als het enigszins kon kwamen ze weer terug en bouwden een nieuw huis – totdat ook dat met de bulldozer vernield werd.

Het mooie guesthouse Sennefer's, waar ik nog in februari te gast was, stond hetzelfde lot te wachten. Ze moesten weg. Begin dit jaar werd de elektriciteit afgesloten en in maart werd het hele gebouw met de grond gelijk gemaakt. De bewoners werden ondergebracht in de kleine huisjes van het nieuwe dorp, dat de regering later gebouwd heeft van beton. Het nieuwe Qurna van Fathy is nu een dorp van verwaarloosde gebouwen. Alleen de moskee ziet er nog goed onderhouden uit. Het project Nieuw Qurna is dus mislukt. Slechts een vijfde van de geplande huizen is er gerealiseerd. In 1948 is de bouw stopgezet.

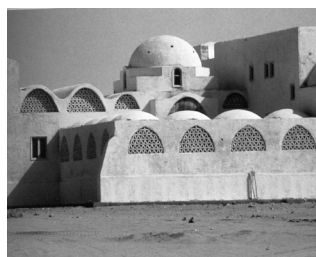
Ondanks de mislukking is Nieuw Qurna toch de wereld ingegaan als "een radicale en verfrissende poging om zowel in de derde wereld als in de geïndustrialiseerde landen volkshuisvesting te realiseren".

De ontwerpen van Hassan Fathy

Bij al zijn ontwerpen pastte Fathy de oude bouwvormen toe. Binneplaatsen bij de huizen, 'windvangers' en het gebruik van ventilerend materiaal als tichelstenen maakten volgens hem het gebruik van air-conditioners overbodig. Van de Nubiërs in Zuid Egypte leerde hij het bouwen van ronde daken en gewelven. Hij werkte lange tijd samen met een Nubische meester metselaar.

gouache van New Qurna

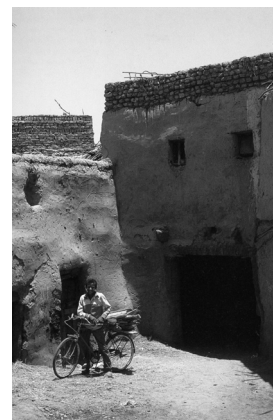

woonhuis ontwerp van Fathy

Bouwen in de woestijn

Later, in de jaren '60, kreeg Fathy van de Organisatie voor Woestijnontwikkeling opdracht een nieuw dorp, Nieuw Baris, te bouwen bij de Kharga oase. Er was daar namelijk, 60 km verderop, een nieuwe bron ontdekt, die een groot gebied langdurig van water kon voorzien. De bedoeling was er 250 mensen te huisvesten. De helft van hen moest het land gaan bewerken.

Hier was het niet mogelijk onderzoek te doen naar de levenswijze van de toekomstige bewoners, zoals hij in Qurna had gedaan, omdat het nog niet bekend was welke mensen er op af zouden komen. Wat hij wel ging doen was kijken naar de huizen die er al stonden. Hoe die gebouwd waren – van tichelstenen. Smalle straatjes, veelal overdekt tegen de zon.

Oud Baris

In de woestijn was geen klei van de Nijl beschikbaar. Bovendien had de overheid de toepassing van tichelstenen aan banden gelegd, nu de Nijl door de aanleg van de grote Aswandam niet meer overstroomde en er dus niet meer ieder jaar zo'n vruchtbare laag klei werd afgezet. Voor de samenstelling van tichelstenen heeft Fathy toen een nieuw recept gevonden. In plaats van klei gebruikte hij woestijnzand en voegde daar iets aan toe wat de boel bij elkaar hield. Wat precies is niet bekend. Hij was zo bang voor concurrentie dat hij de samenstelling altijd geheim gehouden heeft.

Fathy begon met de bouw van een overdekte markt. Die werd gerealiseerd, maar toen moest het project beëindigd worden, omdat er in het Midden-Oosten oorlog uitbrak.

Daarna heeft Hassan Fathy nog vele huizen gebouwd. In het Midden-Oosten, Europa en Amerika. Allemaal in zijn eigen stijl, herkenbaar aan de bogen, gewelven en koepels, met de natuur rondom en zo veel mogelijk energiebesparend. Zijn ideeën en ontwerpen hebben veel invloed gehad. Het lijkt wel of de Egyptenaren trotser op hun eigen cultuur zijn geworden, want ook nu nog worden de Nubische volgelingen van Fathy's 'meesterbouwer' ingezet bij de bouw van de traditionele koepels en tongewelven.

HT

Bron: *Architecture for People, the complete works of Hassan Fathy*, door James Steele

Van boomhut/huis tot boerderij, in deze column komt alles voorbij!

Wat ooit begon als kleinschalig project, "leuk een boomhut voor onze zoon", is uitgegroeid tot een 10 maandenproject en een heus boomhuis. Mijn man zou zichzelf beslist geen handige Harrie noemen. Gedurende de afgelopen maanden ontwikkelt hij echter een timmermansoog, 2 rechterhanden en een ontelbaar aantal splinters vinden hun laatste rustplaats in zijn handen.

Het boomhuis vordert gestaag. Onze huisgenoten komen zo nu en dan bewonderend een kijkje nemen en willen een datum vastleggen om er te kunnen overnachten! Het gehamer en gezaag is niet van de lucht, ook de buurt zal weten dat wij een nieuw bouwproject gestart zijn. Is in het verleden een aanvraag tot de bouw van een hooimijt op het erf niet gehonoreerd, voor deze nieuwbouw hebben we maar geen aanvraag ingediend. Het gaat immers om tijdelijk bewoning.

Het bouwen van zo'n 2^e huis roept bij menigeen mooie anekdotes op over de verbouwing van hun huizen. Van de grond af aan zelf een huis bouwen heeft in onze omgeving nog niemand gewaagd.

Toen wij laatst naar een prachtige tentoonstelling waren geweest over de Tiffany girls in het Singer museum in Laren (de moeite waard, moet je naar toe!) reden we op de terugweg langs de brug naar Zeeburg. We besloten er nu eens niet langs maar ook over te rijden en kwamen in de nieuwbouwwijken van Zeeburg en IJburg terecht. Ons oog werd helemaal naar het achterste puntje van het eiland getrokken door een aantal huizen die allemaal even vierkant waren maar totaal verschillend van bouwstijl en bouw materiaal. Bij nadere inspectie bleek het ene geheel van marmer te zijn met grote etalageachtige ramen en een ander huis van staalplaten. Verderop in dezelfde straat stonden huizen waarvan het leek of er hoeken uitgehapt waren. Vlakbij de plek waar wij de auto geparkeerd hadden stond een huis geheel van hout met prachtige overmaadse planken en stukken met leem en stro er tussen. Heel bijzonder! Inspiratie voor de boomhut! De auto in en snel weer naar huis! Aan de slag!

Een week later zijn we te gast bij een woongroep in een grote boerderij. We kijken onze ogen uit. Wat is ook hier weer creatief nagedacht over op het eerste oog onoverkomelijke obstakels, bij het verbouwen van een ouderwetse boerderij in een moderne woonplek voor meerdere mensen. Zij zijn vanuit een heel ander concept te werk gegaan dan wij maar gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het pand en de omliggende grond is een gemene deler van onze projecten. We genieten van een heel ontspannen avond in deze prachtige boerderij waar in een open sfeer van alles wordt uitgewisseld. Het gaat over financiën en de moestuin maar ook bouwkundige tips worden overgedragen. Laat op de avond rijden we weer tevreden de "oprijlaan" op van onze eigen boerderij. Veel plannen voor interne en externe verbouwingen maar bovenal zijn we blij dat we met zulke leuke mensen op zo'n geweldige plek kunnen wonen!

Een fijne zomer, geniet van uw huis en zo niet..... doe er wat aan zodat er volgend jaar te genieten valt!

*Hartelijke groeten
Esther*

GEHOORD GEZIEN GELEZEN

Foto's vroegere bewoners

Een van de CW-groepen die altijd hun blad naar ons sturen, is De Banier in Rotterdam. In hun blad De Leut van februari vonden wij een foto van voormalig LVCW-bestuurslid Ben Lindeman, in een heel bijzondere omgeving, namelijk in bad! Bovenin de foto was Ben ook te zien in bad, maar toen was hij nog een kleuter. Wij vonden het een leuk initiatief van De Banier om foto's van bewoners van vroeger af te beelden.

Vereniging Solidair

De Vereniging Solidair brengt al 35 jaar een duurzame, solidaire economie in praktijk. Zij is er voor bedrijven, woonverenigingen en non-profitorganisaties die bewust, sociaal, duurzaam, enthousiast en betrokken in het leven staan. Vooral belangrijk voor projecten in oprichting lijkt ons. De Vereniging solidair is een niet-commerciële adviesorganisatie. Tel. 030-2760930, www.solidair.nl, info@solidair.nl.

Folder Transition Towns

De TT-beweging heeft nu ook een folder Transition Towns Nederland, De kracht van de lokale gemeenschap. Een TT-initiatief werkt op drie niveaus, hoofd, hart en handen. Kennis en bewustwording, een positieve visie en aan de slag gaan. In de folder staat hoe je in 12 stappen tot verandering van onderop kunt komen. Info@transitiontowns.nl. De TT-beweging breidt zich gestaag uit, ontstaan in Engeland en nu ook in de VS.

Amerika gaat tuinieren

Het Amerikaanse ministerie van landbouw riep eind februari op de straten open te breken en plaats te maken voor gemeenschappelijke groentetuinen. Op hun eigen locaties wordt al veel bestrating weggebroken voor tuinbouw. In de tuin van het Witte Huis is in maart begonnen met een biologische moestuin. Schoolkinderen uit de buurt zorgen voor het onderhoud, de oogst is voor eigen gebruik en wat over is gaat naar de soepkeuken. (ZOZ 91)

Zegeningen van lekker wroeten in de grond

In de Volkskrant van 2 mei lazen wij dit bericht over tuinieren in Leeuwarden. Tuinieren is goed voor de gezondheid, zowel mentaal als fysiek. Daarom heeft het Frontlijnsteam van een 'krachtwijk' de bewoners een tuintje aangeboden. Wie er oren naar heeft kan zich melden in het wijkcentrum. Er zijn genoeg plekken waar tuinen kunnen komen. Ook tussen de flats van deze wijk zijn mogelijkheden. Het Frontlijnsteam, dat langs de deuren gaat om hulp te bieden, vraagt de bewoners of ze een tuin willen. De gemeente heeft een ton van het ministerie van VROM gekregen voor de tuinen. Argument:..” tuinieren is goed voor de gezondheid, tegen stress en voor de sociale cohesie. Er wordt niets van boven opgelegd, zo van: daar komt een grote tuin. Het is maatwerk. Als de ene flat een bloementuin wil en de andere een moestuin met courgettes, dan kan dat.”

Nog meer TT-nieuws

De Kleine Aarde, het magazine voor duurzaam leven, schrijft in het lentenummer van dit jaar ook over Transitie-steden, onder de titel De Kracht van de Lokale Gemeenschap. Het uitgebreide artikel begint zo: “Op tal van plaatsen in de wereld praten mensen niet alleen over verandering maar maken er ook werk van. Ze doen niet meer de moeite om de burchten van de gevestigde belangen vruchteloos te bestormen. Ze blijven ook niet in het grote gelijk van de eigen groep of beweging steken. Ze stappen gewoon resoluut de ander kant op, in de richting van een nieuwe en leefbare toekomst. Transitie-steden en –dorpen zijn hier een goed voorbeeld van. Ze vertellen het verhaal van lokale veerkracht en gemeenschapsopbouw in antwoord op de uitdagingen van het energievraagstuk en de klimaatverandering. “

Onder 'Meer informatie' lezen we nog dat Deventer en Groningen Nederlands eeste Transition Towns zijn. Het gonst er van de activiteiten.

Veel activiteiten beginnen met het samen bekijken van de film The Power of Community – How Cuba survived peak oil. Deze film is nu ook beschikbaar met Nederlandse ondertiteling.

HT

Ecudorp Alminde

Ecudorp Alminde is een nieuw ecologisch woonproject dat op het punt staat geboren te worden. Het ligt in Flevoland aan de oostkant van de bossen van Almere Hout vlak bij het Randmeer. Momenteel wordt gewerkt aan de afronding van de samenwerkingscontracten tussen Gemeente Almere, woningbouwcorporatie Stadgenoot en de bewonersvereniging. Een buitengewoon spannende fase van dit project dat een voorgeschiedenis van tien jaar heeft.

Almere hoopt met dit Ecudorp meer sociaal culturele diversiteit te creëren. Almere bestaat nu voor 80% uit gezinswoningen.

De ontwikkeling van Alminde is een partnerschap tussen de bewonersvereniging die zeggenschap heeft over de vormgeving van woningen, werkruimten en gemeenschapshuis/cultuurhuis, en Stadgenoot. Stadgenoot wordt eigenaar van de grond en ontwikkelt 13 sociale koop en 12 huurwoningen. De overige 35 kavels zijn zelfbouwkavels die in erfpacht uitgegeven worden. Uniek aan Alminde is ook dat de Gemeente vrijstelling voor het bouwbesluit heeft aangevraagd, dat Alminde een ideale proeftuin voor bouw & duurzaamheids-innovatie maakt.

Ecudorp: de inspiratie

In kunstenaarsdorp Ruigoord ligt de kiem van dit project. Almere hoopte hiermee een kunstenaarsdorp binnen haar grenzen te halen. Inmiddels bevindt Alminde zich in een andere maatschappelijke context waarbij naast cultuur het accent nadrukkelijk ligt op het stimuleren van duurzaam en ecologisch verantwoord wonen en leven en sociale cohesie. Het ecologische denken binnen de gemeente Almere is geïnspireerd door het 'cradle to cradle' concept (C2C) dat is ontwikkeld door de Amerikaanse architect William McDonouge en de Duitse chemicus Michael Braungart. De kerngedachte van C2C komt erop neer dat je, als je iets gebruikt of ontwikkelt, er voor zorgt dat je óók iets toevoegt. Dat ook het afval waarde heeft en iets bijdraagt. In het C2C denken zorgt de huidige generatie ervoor dat zij de mogelijkheden van de nieuwe generatie niet beperkt. Of, ambitieuzer: dat de nieuwe generatie meer mogelijkheden heeft. (Het boek van William McDonough en Michael Braungart: "Remaking the way we make things" is ook in het Nederlands vertaald: "Cradle to Cradle – Afval = voedsel") "Het is essentieel voor de inbedding van Alminde in de huidige maatschappij om ons te spiegelen en laten inspireren door de grotere plannen van Almere en het Cradle to Cradle denken" aldus Thierry de Wijn. "Daarmee halen we ook de support van de wetenschappelijke wereld en innovators binnen board. Uiteraard heeft Alminde haar eigen onafhankelijke uitgangspunten"

Een combinatie van duurzaamheidsdenken en focus op samenwerken zijn essentieel voor de totstandkoming van Alminde. (zie ook de handafdruk, bij stukje over Ecovilla). Dat betekent bereidheid tot samenwerking en overleg, ook met de grote 'spelers', corporaties, bedrijven, overheidsinstellingen. Om die samenwerking goed te laten werken is wederzijds vertrouwen nodig: partners moeten elkaar respecteren en van elkaar op aan kunnen. Een antagonistische houding die in de jaren '70 vaak noodzakelijk en effectief was, past minder goed in de huidige tijd, aldus Thierry de Wijn. Uitgangspunt is dat 'we elkaar nodig hebben' om een nieuw, duurzaam, sociaal cultureel divers Ecudorp te ontwikkelen, dat een creatieve en inspirerende plek wordt, voor bewoners zelf en met uitstraling naar buiten.

De term Ecudorp geeft aan dat de ideeën zich niet beperken tot ecologisch en duurzaam wonen en werken. Het is ook een verwijzing naar het belang dat initiatiefnemers hechten aan de bijdrage van kunst en cultuur: "kunst en schoonheid zijn een voedingsbodem voor maatschappelijke vernieuwing" licht Thierry toe. Over duurzaamheid hebben Ecudorpers uiteenlopende ideeën. Sommigen denken aan eenvoudige woningen waarin je zo weinig mogelijk energie gebruikt. Diverse mensen hebben goede verwachtingen van de mogelijkheden die de natuur in combinatie met nieuwe technologieën biedt. Er is bijvoorbeeld groot vertrouwen in innovaties in zonne-energie en omdat "de natuur per definitie overvloedig is" kan de aarde grote hoeveelheden mensen herbergen

en voeden.

Een Ecudorp wordt dus een plek van inspiratie en groei, doordat ecologisch leven wordt gecombineerd met kunst en culturele variatie in het dagelijkse leven. Inspirerende rolmodellen voor Alminde zijn onder andere Auroville in India, Findhorn in Schotland en Ecovillage Damanhur in Italië als totaal concepten, en bijvoorbeeld Sieben Linden in Duitsland als expertisecentrum voor strobaal bouw. Kernwoorden die aan de basis liggen van het Ecudorpconcept zijn synergie, diversiteit, wetenschap, innovatie en kunst (en cultuur). Ecudorp Alminde wordt een plek waar: "mensen en natuur elkaar inspireren, voeden en versterken".

De locatie, het bouwen en de mensen

In een prachtig stuk bos van ca 8 ha komen dus 60 ecologische woonwerkplaatsen op 60 kavels, waarvan ook 8 waterwoningen. Er wordt op het terrein een lagune uitgegraven waar deze waterwoningen komen als ook een recreatiestrand. Er zullen tussen de 100 en 150 mensen wonen en werken. Eerdere ideeën over gemeenschappen van ongeveer 30 mensen, een soort van extended family's, zijn om onder meer economische redenen losgelaten. Er is plaats voor alle soorten huishoudens en de leeftijden variëren van 0 tot 120 jaar. En er zijn kunstenaars, maatschappelijke idealisten, en pragmatici. Het is immers een Ecudorp. Alle bewoners zijn stakeholder, want men is ervan overtuigd dat "een project slaagt vanwege de synergie tussen de

mensen". De bewonersgroep bestaat op dit moment uit ca 25 leden, waarvan een deel zeer actief betrokken is bij het overleg en de verdere uitwerking. Er is dus nog plaats voor nieuwe mensen. In Ecodorp is nadrukkelijk ruimte voor individueel initiatief: mensen kunnen persoonlijk hun woon en werkruimte op hun kavel vormgeven. Of op een combinatie van kavels een kleine gemeenschap starten. Uiteraard wel binnen de gemeenschappelijke afspraken over de bouw die in het samenwerkingscontract zijn vastgelegd. In het gemeenschapshuis ontmoeten mensen elkaar en werken zij samen. Dit levendige cultuurhuis is "het kloppend hart" van het Ecodorp en ligt centraal. Er is een introvert, stilte gedeelte en een extrovert, levendig gedeelte. Er is plaats voor een grote variatie aan innovatief ondernemerschap, recreatie en culturele functies. (Bijvoorbeeld ontmoetingsplekken, cursusruimte, café, sauna, alteliers enz.) Ook is het de bedoeling zoveel mogelijk diensten en goederen binnen het Ecodorp laten

circuleren. Veel ruilen dus en als het lukt gaat iedere euro minstens 4 of 5 keer door de handen van een mede-Ecodorper, voordat het weer in de grote kringloop terecht komt.

De publieke, groene ruimte in het dorp zou een soort van "eetbaar landschap" kunnen worden met fruit en notenbomen verspreid door het dorp. Ook komt er werkgelegenheid met onder meer permacultuur en boomgaarden.

Ecodorp wordt autovrij, auto's worden aan de ingang geparkeerd.

Ecodorp en Ecovilla

Het ligt voor de hand Ecodorp en Ecovilla met elkaar te vergelijken. Wat zijn overeenkomsten, maar ook: zoek de verschillen.

Duurzaamheid, een ecologische manier van wonen en werken, gebruik maken van nieuwe technologieën: je vindt het in beide concepten.

Ook valt op dat zowel Ecovilla als Ecodorp benadrukken dat het succes

van zo'n gemeenschap van bewust staat of valt met de betrokkenheid en creativiteit van die mensen zelf. Beide willen daartoe ook vanuit wederzijds vertrouwen samenwerken met andere partners, zoals gemeente, corporaties en projectontwikkelaars. (Voor Ecodorp is dat Kristal) Het gaat in beide gevallen om wonen en werken en innovatieve productiemethoden, permacultuur, en biologische producten. En om het zoveel mogelijk gebruiken van lokale producten.

Wat zijn dan verschillen? De belangrijke rol die kunst en culturele variatie spelen in een Ecodorp is een eerste verschil. Daarnaast is de groepsontwikkeling van Alminde meer een organisch proces dan dat van Ecovilla projecten. Met zijn eigen uitdagingen. Op deze thematiek gaan we in een volgende editie van ons magazine nader in.

(Met dank aan Thierry de Wijn en Annelies van der Paauw)

De Pioniers van 40 jaar geleden

Veertig jaar geleden heeft Lies van den Donk – van Dooremaal aan de wieg gestaan van Centraal Wonen. Zij was toen 36 jaar en had een druk gezin met vier kleine kinderen. Lies stuurde een oproep naar het opinieweekblad De Nieuwe Linie:

Wie ontwerpt een wooneenheid met een centrale keuken en eetzaal, een centrale wasserij, een kinderkresj, studieruimte, gemeenschappelijk te gebruiken logeerkamers en daaromheen of daarboven eigen kleine wooneenheden voor elk gezin?

De brief werd geplaatst en de hoofdredacteur, Gerard van den Boomen, zette er het kopje Centraal Wonen boven.

De redactie van GA heeft inmiddels contact gehad met Lies van Dooremaal, heeft haar archief doorgespit en erover geschreven in nummer 105. Ook hebben wij geprobeerd de pioniers of grondleggers van Centraal Wonen te bereiken om met hen van gedachten te wisselen over die periode en over hoe zij daar nu tegenaan kijken. Het lukte ons niet op korte termijn een bijeenkomst te beleggen.

Daarom hebben we hun in eerste instanties een aantal vragen voorgelegd:

1) Een algemene vraag: hoe is het je vergaan na de tijd van 'centraal wonen'? Ben je na alle centraal wonen bijeenkomsten en plannen weer je eigen weg gegaan?

Of ben je net zo lang doorgegaan tot je ook inderdaad in een groep (of een centraal wonen project) terecht bent gekomen?

2) Er waren in de begintijd vele redenen om in een centraal wonen project te gaan wonen. Praktische redenen (om beurten koken, om beurten op de kinderen passen), sociale redenen (gezin uit isolement halen, en niet alleen het gezin maar ook alleenstaanden of ouderen of kinderloze echt)paren), of duurzame redenen (niet allemaal een eigen wasmachine, zuiniger met energie omgaan).

Allemaal een reactie op de maatschappij waar vrouwen veroordeeld waren tot het huishouden, waar gezinnen en andere huishoudens een geïsoleerd bestaan leidden, en waar consumptie en bestedingen werden aangemoedigd.

Centraal wonen was een reactie op al deze tendensen en het resultaat

was een woonvorm met een aantal gemeenschappelijke voorzieningen. Nu is de maatschappij intussen veranderd en de vraag is of deze woonvorm nog steeds betekenis kan hebben. Zo leven we nu in een wereld van 'dikke ikken', mensen die structureel ontevreden zijn en die er geen bezwaar in zien om steeds meer voor zichzelf op te eisen. *Wat kan een woonvorm als centraal wonen betekenen in een wereld van op zichzelf gerichte 'dikke ikken'?*

3) Mensen zijn intussen ook steeds mobieler geworden. In de zestiger jaren kon je nog gewoon bij iemand langs gaan. Nu moet je eerst bellen, want de kans is groot dat degene die je bezoeken wil, afwezig is. Naar een hobbyclub, op een overlevingsweekend, op cursus, naar toneel of zangles, we leven in de tijd van de duiventilmens die z'n eigen woning in en uitvliegt. De vraag is nu:

Wat kan centraal wonen als woonvorm betekenen in een maatschappij waar mensen meer en meer 'duiventilmensen' zijn geworden?

4) We zien aan de andere kant ook mensen die zich richten op de avonturen van het internet. Ook zij zijn eigenlijk niet thuis, zij zijn op avontuur in cyberspace. De vraag is hier:

Wat kan centraal wonen betekenen in een wereld die meer en meer beheerst wordt door het spel en door de virtuele wereld van internet.

Kan centraal wonen een alternatief bieden voor deze ontwikkelingen of is het mogelijk om binnen centraal wonen ruimte te geven aan een mensvriendelijke variant van de 'dikke ikken', de 'duiventilmens' of de 'virtuele avonturier'.

5) Wat kan centraal wonen betekenen in het licht van het denken over duurzaamheid. Er is een ontwikkeling gaande waarin steden weer autonoom proberen te worden en waarin men zoveel mogelijk probeert te leven van wat men op het eigen lokale niveau kan verbouwen en produceren: de zogenaamde 'transition towns'. Vraag: *Wat kan centraal wonen betekenen in het licht van de 'transition towns'?*

6) Hier is ruimte voor de belangrijkste vraag: *Welke vraag zijn we vergeten te stellen?*

Energieneutraal bouwen: een Ecovilla

In een GA van 2007 verscheen al een kort stukje over de Stichting Ecovilla. Deze Stichting, met als initiatiefnemer en inspirator Paul Heistein, stelt zich ten doel energieneutrale woonprojecten te ontwikkelen. In een brochure van 2007 staat het zo: Ecovilla is "het goede leven met 80% lagere CO2 uitstoot en een kleinere milieuvoetafdruk. En met meer generaties wonen in een "duurzaam, ultramodern, aantrekkelijk en zonnig woonhuis"... "met oma's, opa's, ouders, kinderen en vrijgezellen".

Het gaat niet alleen om energieneutraal wonen, maar ook om het lokaal en 'ecoverantwoord' produceren van goederen en diensten door bewoners van het Ecovillaproject en met de directe omgeving. Er is dus een link met de transitiestad beweging.

Energieneutraal en social design

Wonen in een Ecovilla veronderstelt samenwerking en afspraken. Bewoners doen dingen samen en hebben gemeenschappelijke voorzieningen, zoals een wasserette, poolauto's en energievoorziening, maar eventueel ook de organisatie van hulpzorg. Het moeten woonsituaties worden waar mensen van verschillende generaties en in verschillende huishoudens combinaties maken van samen wonen en soms ook werken.

Dat is een duidelijke link met Centraal Wonen.

Je zou verwachten dat in de vroege publicaties van Ecovilla de aandacht vooral is gericht op energievoorziening, innovatieve, 'groene' architectuur en ontwikkelingen in innovatieve tuinbouw. Daar wordt inderdaad veel aandacht aan besteed. Maar even belangrijk vindt men het 'social design'. Immers, aldus deze vroege teksten: het al of niet slagen van een experimenteel woon (en werk) project staat of valt met de bewoners en hun sociale organisatie.

Energieneutraal bouwen staat sterk in de belangstelling en de tijd lijkt rijp voor een nieuwe koers, ook bij gemeenten en corporaties. Het is dan ook niet verbazend dat zich al snel een aantal in Ecovilla geïnteresseerde gemeenten, waaronder Alkmaar, Amersfoort en Diemen, bereid verklaarden om de mogelijkheden voor een Ecovillaproject te onderzoeken. Ook waren er plannen - met financiële steun van de Stichting Ecovilla zelf - voor een klein proefproject bij De Kleine Aarde in Bostel. (Dat is niet doorgegaan, omdat er geen toestemming van de wethouder kwam voor nog een experimenteel gebouw op het terrein van De Kleine Aarde)

Amersfoort pakt het op

In Amersfoort ontstond in 2007 een geslaagde koppeling tussen de overgebleven bewoners van een Centraal Wonen initiatiefgroep die hier een Centraal Wonen project wilden starten en een aantal nieuwe, in Ecovilla geïnteresseerde bewoners in de regio. Deze nieuwe Ecovilla- initiatiefgroep bestaat dus voor een deel uit mensen die Centraal Wonen willen wonen en mensen die voor een duurzame leefstijl kiezen. Verbindend principe is dat zij allemaal positief tegenover energiebewust wonen staan, dat zelf in de praktijk willen brengen en ook een aantal zaken gemeenschappelijk wil regelen.

Met de ontwikkeling van een concreet Ecovillaproject kon nu worden gestart. En na wat aanvangsmoeilijkheden is de verwachting nu dat deze eerste Ecovilla er over twee jaar staat.

Er zou veel meer te vertellen zijn over wat Ecovilla auteurs het 'social design' hebben genoemd, maar daarover een andere keer. Dat geldt ook voor de manier waarop het wordt gefinancierd. Het gaat om Collectief Particulier Opdrachtgeverschap, de groep wordt daarbij deskundig begeleid door bureau De Regie, een netwerklied van de Federatie Gemeenschappelijk Wonen. In dit stuk gaat het vooral over energie neutraal ontwerpen, duurzame architectuur en energieneutraal bouwen en wonen (en werken).

Het moet dus een project worden waarin je binnen de grenzen van de mondiale, verantwoorde voetafdruk van een persoon woont, werkt en recreëert. Dat kan alleen als energieproductie, materiaal (de context) en energieconsumptie (dus gedrag) samen tot de acceptabele uitkomst van de rekensom leiden. Een ander idee is de handafdruk dat in India werd bedacht door het Centre for Environment Education: de handafdruk staat voor samenwerking, die hard nodig om vooral de westerse voetafdruk te verkleinen (www.ceeindia.org)

Ila voor Centraal Wonen?

Die samenwerking tussen energieproducten, ontwerpers, politici enerzijds en bewoners anderzijds is onmisbaar. Zowel het bouwen als het wonen moet immers anders. Om bij de bewonerskant te blijven: duurzaamheid van alle dag is best moeilijk. Hoe zit het bijvoorbeeld met het aantal kilometers dat je per jaar rijdt? Wil je dat beperken en hoeveel dan? Hoeveel parkeerplaatsen komen er? Vragen waarop bewoners antwoord moeten geven en eerst overeenstemming over moeten bereiken. Dan kan pas bijvoorbeeld worden afgesproken hoeveel parkeerruimte er inderdaad komt!

De 'zonnige en aantrekkelijke privé woning' van de Ecovilla zal worden voorzien van alle domotica producten die binnen het eco-denken passen en het leven veraangenamen, zoals gemakkelijke communicatiemogelijkheden, waaronder telewerken, en veiligheid. Ook voor de energievoorziening van de privé woningen wordt een gemeenschappelijk, energiezuinig systeem gekozen.

De ideeën voor de economische activiteiten zijn gevarieerd en hangen samen met de locatie: een stedelijk Ecovilla zal er anders uitzien dan een landelijk gelegen variant. Bij de laatste denkt men aan biologische tuinen, boomgaarden, kleinvee en pluimvee, waterzuivering. In de stedelijk variant kunnen daktuinen en een kasgebouw komen.

In alle Ecovilla's wordt veel aandacht besteed aan de energie-opwekking, recyclingsystemen, het werken met grijswatersystemen.

Het is steeds een laboratorium: dingen worden uitgetoet en geëvalueerd. De ervaringen van de Ecovilla pioniers leveren kennis die anderen kunnen gebruiken.

De architect Tjerk Reijenga heeft een aantal voorbeeld-ontwerpconcepten gemaakt, die als inspiratiebron en onderlegger kunnen worden gebruikt bij de ontwikkeling van een concreet project.

Nu de realisering van een Ecovilla in Amersfoort een feit lijkt te worden is het interessant om te kijken wat de bewonersgroep, ondersteund door De Regie, met deze voorbeeld ontwerpen heeft gedaan en welke keuzes zij hebben gemaakt. Er moet nog een definitief programma van eisen worden gemaakt, er is wel een voorlopige versie. Hoe deze Centraal Wonen/ Ecovilla eruit gaat zien zal de komende maanden duidelijk worden.

VERENIGINGSBURO LVCW

Postbus 19163, 3501 DD Utrecht

Tel. 06 130 15 869

Postgiro 2015796

internet: www.lvcw.nl

email: info@lvcw.nl

Discussie- of mailinglijst: mailinglijst@lvcw.nl

LIDMAATSCHAP

Projecten kunnen collectief lid worden van de LVCW voor € 5,- per huishouden per jaar. Iedere groepsdeelnemer heeft dezelfde rechten als een individueel LVCW-lid.

Het individuele lidmaatschap (incl. abonnement op "Gewoon Anders") kost €13,- per jaar.

Het lidmaatschap voor initiatiefgroepen kost € 2,50 per huishouden.

Startende groepen kunnen, voordat ze lid worden, een informatiepakket aanvragen.

PRIKBORD

Voor woningzoekenden die een project zoeken en projecten die nieuwe bewoners zoeken:

www.woongroep.net

BESTUUR

Voorzitter - vakant

Interim-voorzitter

Peter Bakker

Penningmeester

Gerard Koning, Groningen

Secretaris

Hanneke Verdonk, Purmerend

Lid

Peter Bakker, Eindhoven. (tevens webmaster en bestuurslid Federatie Gemeenschappelijk Wonen)

Lid

Anna Dijkhuis, Rotterdam. (tevens bestuurslid Federatie Gemeenschappelijk Wonen)

Kijk voor meer informatie en adressen op: www.lvcw.nl

Landelijke Vereniging Centraal Wonen

Postbus 19163

3501 DD Utrecht

Tel. 06 130 15 869